

Wagner Richárd és a pesti Nemzeti Színház

A nagy mester ismeretlen levelei.

Copyright bei Zsolnay Wien.

Kárpáth Lajos szerző engedélyéve

Szinte csodálatos, hogy a bayreuthi mesternek zeneszerzői, írói és költői tevékenységén felül, hogy maradt még ideje a levélírásra is. Szellemi értékükről nem is beszélve, hátrahagyott partitúráinak, kötetszámra menő könyveinek pusztán tömege is bámulatra méltó és Wagner Richárdnak mindezen felül még arra is volt érkezése, hogy a legszorgalmasabb levélíró legyen. Sok ezer levelet írt meg élete folyamán és voltak olyan jó emberei, kikhez százzámra intézte papírra vetett üzeneteit. Levelezésének nagy része már nem ismeretlen a nagyközönség előtt. Most azonban egy olyan kötet levele jelent meg, amely az eddigiek után is a legnagyobb mértékben megérdemli minden zenebarát érdeklődését.

A leveleket, melyekről itt szó van, leghűségesebb barátjához és tanítványához, Richter Jánoshoz intézte a mester. Bennünket, magyarokat, különösen közelről érint ez a levelezés, mert Richter hosszabb ideig Budapesten működött és az írásokban sok szó esik fővárosunkról és az itteni zenei viszonyokról.

Richter János, mint fiatal huszonhárom éves esztendő ember került Wagner mellé, Esser karmester ajánlatára jutott a trieb-scheni házba, hogy a Mesterdalnokok partitúráját lemásolja. Akkor már valószínűleg se ő, se Wagner Richárd nem gondolták, hogy e szerény kottamásoló fogja Bayreuthban bemutatni a világnak a *Niebelung gyűrűje tetralógiát*.

A kottamásolóból, ki ekkor még a bécsi opera kürtöse volt, a mester igazi tanítványa, törhetetlen híve és barátja lett. Egész életében meg is maradt a Parsival szerzőjének szolgálatában.

A levelek is azt mutatják, hogy milyen őszintén baráti volt a viszony a két férfi között. Kicsillog belőlük állandóan Wagner szenvedélyes temperamentuma, de pompás humor is, mely csak a legritkább esetekben nyitja el.

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Cím: Wagner Richárd és a pesti Nemzeti Színház

Forrás:

Ar Ujság

Bn
(Hely)

1924. 12. 25.
(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

78(064.5)

Hely

Wagner Richard

"18"

Leginkább zenei kérdések körül forog a szó bennük. Arról, hogy Wagner operáit hol és hogyan kellene előadni, az előadások nehézségeiről, előkészületeiről, zenekarról, énekesekről, új hangszerekről és főleg a bayreuthi nagy terv megvalósításáról. De a súlyos művészi problémák mellett egészen közönséges háztartási ügyek megbeszélésére is sor kerül. Igen gyakran emlékezik meg Wagner ételről, italról. Sokszor reklamálja, ha a megrendelt jó müncheni sör nem érkezik meg hozzá és hordócska kaviárokról is történik említés. Nem maradnak szó nélkül anyagi és pénzügyi dolgok sem és különösen gyakran olvashatunk arról az ezer forintról, mi a bolygó hollandi pesti előadásainak honoráriumaképpen járt neki. Gyakran kapunk jelentéseket kutyáinak hogylétéről is.

A levelezésből kiderül az is, hogy Wagnernek is nagy része volt Liszt közbenjárásán felül abban, hogy Richter János Budapestre került. Később azonban már nem nagyon tettett Wagnernek barátja és leghűségesebb famulusa, megkötöttsége, mert így nem állhatott annyira a rendelkezésére a bayreuthi előadások megszervezésénél és előkészítésénél, mint ahogyan azt a német zenetiltán szerette volna.

A levelek különösképpen attól az időponttól kezdve érdekelnek bennünket, mikor Richter új állását a Nemzeti Színháznál elfoglalta. Ezek közül mutatványképpen közlünk néhányat. Az első levél, mely Wagnertől Budapestre érkezett, így szól:

I.

Richter János karmester urnak
Pest,

Hungária nagyszálló.

Kedves Richterem!

Felhasználok egy csendes pillanatot, hogy megírom magának a szükségeseket.

Mindenek előtt közlöm magával, hogy meny-

nyire megnyugtató, hogy végre ismét azon a pályán látom, mely magának leginkább megfelel. Örülök, hogy karmesteri állást tölt be Pesten. Ilyen állásban van maga az elemében: mert maga zenész, zenélnie kell, még pedig igazi zenét nem irodalmi.

Teljesen értem, hogy az idő, mely hasonló müncheni karmesteri tevékenysége és a mostani közé élődött, igazi kényszerhelyzet volt a természet számára. Jó érzéssel igyekezett elviselni ezt, de én talán megengedhetem magamnak azt, hogy örvendjek, hogy ez az idő és ez a kényszerhelyzet elmúlt.

Most kedves barátom azt kell kérdeznünk, hogy régi vonatkozásaink hogy hozhatók össz-

hangba új, nagyon is kívánatos helyzetével. Azt tudja, hogy előadásaimhoz csak magát akarom segítő társnak. Ennek a reményei kedvezően alakulnak, ezzel szemben mégis kötelességek arra, hogy rendszabályaimat megtegyem. Ami a másolást illeti, Schott-hoz fordultam és kértem, hogy a szövegek kiírását és ami még ezzel összefügg, Mainzban intézze el, ami különben a partitúrák kiadása szempontjából célravezetőnek látszik.

Itt különben jól mennek a dolgok. Fidi rendkívül bizik és minden rendben van. Voltak látogatóink; most éppen unokaöcsém, Brockhaus Clemens. Szívélyesen üdvözlöm! Hűségesen jó szívet állunk maga mellett!
R. Wagner.

II.

Egy későbbi leveléből vesszük ezt a részletet:

— Ha intendáns ura tényleg olyan szépen gondolkodik rólam, akkor vegye rá, hogy A bolygó hollandiért (melynek partitúráját a drezdai Mager-féle zeneműkereskedésből kell mehozatnia), egy minél derékebb honoráriumot küldjön, Annak nem lenne értelme, hogy ezért az egy operáért tantiemet vegyek fel, mikor a többiek már megfizetett honoráriumra való tekintettel vidáman tantieme nélkül adnak elő. (Tudja milyen hajszálat találtam ebben a dologban Bécsben.) Ezzel szemben — egy illő honorárium megörvendeztetni az ember szívét, még Trieb-schenben is. Eddig ott nekem minden teketória nélkül 500 forintot fizettek. Most tegyenek ehhez valamit hozzá, ha másképpen nem megy, duplázzák meg.

zinyomda 1923

Ha ez se megy, úgy adják meg legalább a régi 500 forintos ezüstben és állítsanak ki erről egy értelmes váltót.

Oh! Richter!

(Az olasz *Richtert* most *Marianinak* hívják; ez Bolognában úgy hozta ki a *Lohengrint*, hogy most egész Olaszország megbolondul miatta. Igen! Azt kellene hallania, hogy ott hogy mennek a dolgok: egy kicsit másképen, mint *Magyarországban!* (Magyarien.) (Végül még *Marianit* kell Bayreuthba hozatnom?)

December 20-án (szép Wagner-buzgalmukért és mindenek felett, hogy drága feleségemnek egy kis örömet okozzak — mert lépcső muzsika (a Sigfrid-idyllt érti) nincs az idén, megszerzem a mannheimiaknak azt az örömet, hogy eldirigálók náluk egy hangversenyt.

Ujév napján megkezdem az utolsó felvonást és remélem hogy tavaszra a *Niebelung gyűrűjé*-re odairhatom, hogy „*Finis*“.

Igy most már eleget tud rólam! Minden más rendben van! Mindenki üdvözlí! — Isten vele!

Tribschen, 71 nov. 25.

III.

Egy későbbi levélből:

— Az 1000 forint A bolygó hollandiért egyelőre igen jól fog esni. Intendáns urának ezt a legszebben elismerem és köszönöm. Azt mindenestre látom, hogy jó, ha bizonyos barátok nem bujnak el mindig Tribschenben, miután máshol is véghezvihatnak valami jót. A sikereinek nagyon örülök. Ezt különben bizva már előre látam. Ahhoz, hogy valaki karmester legyen, ahhoz jellem kell és hogy az ember *legény legyen a talpán*. Mindenki üdvözlí. Most kezdem meg az *Istenek alkonyának* utolsó felvonását. Szerencse fel, valamennyiünk üdvére!

Tribschen, 1872 január 4.

RW.

IV.

A következő levélben egy fiatal magyar énekesről, *Glantz Ferenc doktorról* (később Gassi néven az Operaház tagja) van szó, aki Bayreuthban *Stefriedet* énekelte volna. A dologból azután nem lett semmi sem.

Kedves Richter!

Ha május elsejétől kezdve egészen 1875 aug. utolsó napjáig a rendelkezésemre állhat — de jól értsé meg, az egész idő alatt minden megszakítás nélkül — akkor lehetségesnek tartom, hogy már 1875-ben megtartsuk az előadásokat, ami részint a 1876-os amerikai kiállítás részint más okok miatt kívánatos lenne.

A *Dr. Juris Stegfriednek* akkor mindjárt magával kellene jönnie és az egész idő alatt itt maradnia.

Ma ez a kérdés: — mégis, ha meg kell lennie, hogyan fogja elkezdeni? De késedelem nélkül! Mert maga nélkül teljes lehetetlenség kieroszakolnom.

74. márc. 12

Richard Wagnere.

Magától értetődik, hogy a fizetését akkor itt kapja.

Wagner Richárd 1875 március 6-án, a késő esti órákban hangversenye ügyében *Budapestre* érkezett és a *Hungáriában* szállt meg. Másnap reggel már 7 óraker megjelent Wagner szolgája *Mracek Franz* Richternél és kijelentette, hogy Wagner számára más lakást kell keresni, mert a szállodában egész éjjel muzsikáltak és így a mester az egész idő alatt le nem hunyta a szemét. *Szitányi* Matild aszszony lakásán rendeztek be erre szállást a számára. Budapestről való elutazása utáni időből való ez a levél:

V.

Berlin, 1875 április 22.

Kedves Richter!

Sohasem gondoltam arra, még kevésbé nyilatkoztam egy valaki előtt, hogy el akarom venni magától ünnepi előadásaim vezényelését.

Ami más a szívemet nyomja és amiről néhány rossz órámban környezetem előtt is szólottam, mindazt a napokban szóval is megmondom majd, miután május másodikán találkozunk Bécsben.

Különben tartozom magának 20 forinttal. Kis feleségét nagyon megszerettem, köszöntöm a legszívélyesebben a gondos vendéglátást és feleségemmel együtt üdvözlöm.

Richter Wagnerje.

A későbbi levelek már Bécsbe vannak címezve. Richter elkerült tőlünk. A bécsi operához szerződött és ő vezényelte végig Bayreuthban a *Niebelung gyűrűjének első ünnepi előadását*. A hátralévő levelek szintén nagyon érdekesek. de bennünket már nem érdekelnek oly közvetlenül, mint ezek, melyek Budapestre, illetve Pestre érkeztek.